

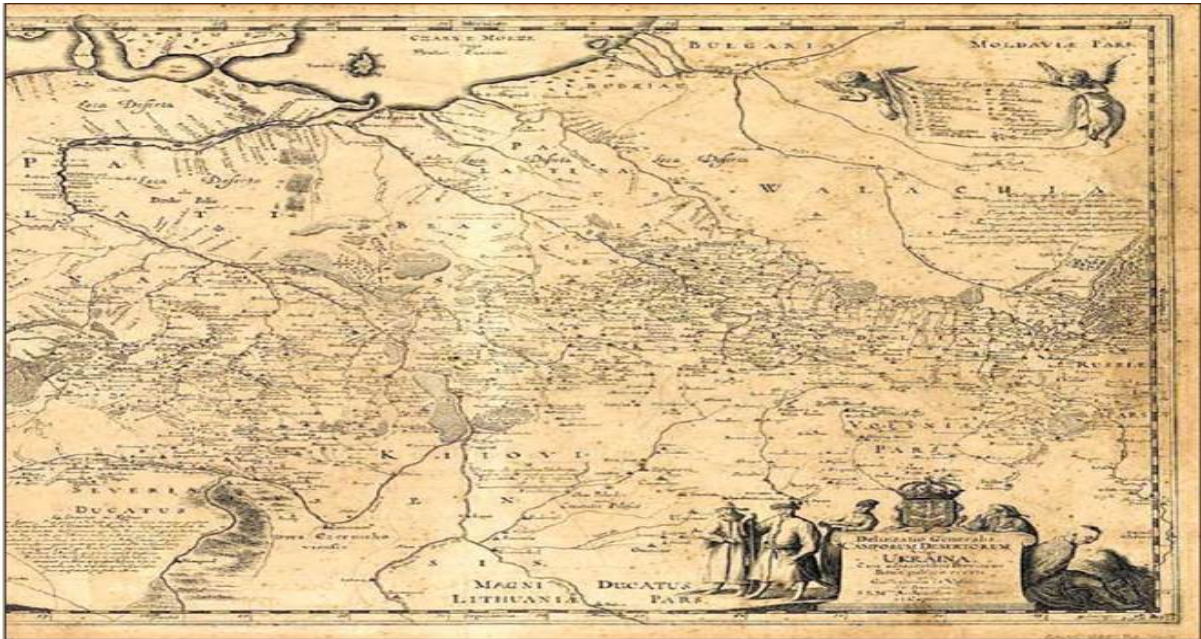
СПРОСТУВАННЯ НА ПІДСТАВІ КАРТОГРАФІЧНИХ ДАНИХ СТВОРЕННЯ УКРАЇНИ ЗА РАХУНОК «ІСТОРИЧНИХ РОСІЙСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ»

Однією з тез російської пропаганди для обґрунтування широкомасштабного вторгнення в Україну є проголошена президентом росії в. путіним теза про створення України Леніним за рахунок «історичних російських земель». Звідти постійні заклинання російської пропаганди про «звільнення» українських земель від українців. У цій роботі здійснений розгляд та узагальнення картографічних даних в історичному контексті для вивчення динаміки заселення тих чи інших земель українським етносом і контрпропагандистське спростування на цій основі тверджень про штучне створення України на так званих «історичних російських землях» як підставу для здійснення військової агресії рф проти України. Як правильно зазначається у статті [1], важливими історико-географічними джерелами для вивчення розвитку територіальної організації держави є картографічні твори. При цьому історичний підхід до вивчення карт дозволяє виключити суб'єктивний чинник у формуванні відповідних наративів, – адже укладачі цих карт не знали наперед про забаганки російських (проросійських) пропагандистів. Отже, поставлена проблема є актуальною. Окремі підходи до такого дослідження започатковані в статтях [2, 3].

Як зазначається у статті [4], відповідно до картографічних джерел Україна здавна географічно, історично і культурно належала до Європи. Переконалим підтвердженням цьому є, зокрема, карта Литви Миколая-Христофора Радзивілла «Magni Ducatus Lithvaniae Caeterarumque Regionum Illi Adiacentium ExaCa Descriptio...» («Точний опис Великого князівства Литовського з багатьма краями, що до нього належать...») 1613 р. як видатна пам'ятка західноєвропейської картографії початку XVII ст. За деякими джерелами [5], саме цю карту в колах фахівців старовинних мап називають «паспортом» України, мотивуючи це тим, що на ній вперше з'явилась назва *Vkraina*. Разом із тим, більш точне зображення України на основі математичних вимірів з'явилось після 1648 р. на картах французького військового інженера і картографа Г. Боплана [4, с. 272-273].

З діяльністю одного з найвідоміших картографів XVII століття Гійома Левасера де Боплана пов'язане видання у Західній Європі перших карт, присвячених виключно українським землям. Як військовий інженер де Боплан багато подорожував землями України та особисто виконував

топографічні виміри для майбутніх карт. Де Боплан зробив перший варіант рукописного плану (карти) під назвою «Українська географічна рада» *Tabula Geographica Ukrainica*, 1639 рік, 44,5×62,5 см, масштабу 1:1500000.

Генеральна карта України Гійома де Боплана, 1648 р.

Джерело: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B5%D0%B2%D0%B0%D1%81%D1%81%D1%91%D1%80_%D0%B4%D0%B5_%D0%91%D0%BE%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD_%D0%93%D0%B8%D0%B9%D0%BE%D0%BC (південна орієнтація – південь зверху, північ – знизу)

Протягом XVII століття та у першій половині XVIII століття карти Боплана використовувалися у європейській картографії для відображення українських земель. На підставі карт де Боплана, карту України «Україна – земля козаків...» склав Йоганн-Баптист Гоманн, німецький географ та картограф, засновник картографічного видавництва у Нюрнберзі, яке було провідним видавцем карт у Німеччині 18 ст. Ця карта узагальнила всі відомі на той час знання географів та істориків про Україну. Її неодноразово перевидавали протягом 100 років, і вона стала одним із найвідоміших зображень наших територій.

Карта «Україна – земля козаків...». Йоганн Баптист Гоманн, 1720 р.

Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%99%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD-%D0%91%D0%B0%D0%BF%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82_%D0%93%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BD

З наведених карт видно, що, як мінімум, з XVII століття у Західній Європі існувало чітке розуміння того, що землі, зображені на наведених картах, зокрема північне Приазов'я (майбутній «Донбас»), північне Причорномор'я, а також Крим, історично належать українцям, які жили та працювали на цих землях задовго до Володимира Леніна. І жодних «російських земель» на цих теренах не було.

Література

1. Сосса Р. Політичне обличчя України в географічних картах 1918-1941 рр. *Україна дипломатична*. 2009. Вип. 10. С. 1082-1106.
2. Белкин Л. История с географией. *Русский Еврей – Українська газета*. 20.03.2022. URL: <http://rusjev.net/2022/03/20/istoriya-s-geografiej/>
3. Белкін Л.М., Юринець Ю.Л., Сопілко І.М. Спростування на підставі картографічних даних створення України за рахунок «історичних російських земель» як напрям контрпропаганди під час агресії російської федерації проти України. *Право і суспільство*. 2022. № 2. С. 135-142.
4. Осталецька О.І. Карта «Magni Ducatus Lithvaniae...» 1613 року у фонді сектора картографічних видань НБУВ як важливе джерело в історії картографування України. *Часопис картографії*. 2015. Вип. 12. С. 268-275.
5. Хотин Р. 400 років європейському «паспорту» України. *УНІАН*. 31.12.2013. URL: <https://www.unian.ua/society/869142-400-rokiv-evropeyskomu-pasportu-ukrajini.html>